2024-55-RE

Causa 2024-55-RE

(Financera d'Assegurances, SA c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 374-2024. Recurs d'empara

Aute del 18 de novembre del 2024

BOPA núm. 132, del 27 de novembre del 2024

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 9 de setembre del 2024, per la representació processal de la companyia Financera d'Assegurances, SA, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara, contra la sentència del 25 de juliol del 2024, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconegut a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat, que anul·li la resolució impugnada, que retrotregui les actuacions abans del pronunciament de la Sala Penal, per tal que aquesta dicti una nova sentència sobre la seva responsabilitat civil solidària, a la qual aquesta part s'oposa, tenint en compte que pel fet de tractar-se d'un accident laboral, la pòlissa del tractor implicat no hauria de donar cobertura a les conseqüències derivades del mateix, i, cas que es consideri aquesta cobertura, determinar el seu abast, d'acord amb les circumstàncies del cas i tenint en compte les condicions particulars signades per l'assegurat i partint de la premissa que

l'asseguradora del tractor en cap cas al·lega l'aplicació d'una clàusula d'exclusió. Així mateix, demana la suspensió dels efectes de la sentència impugnada mentre es resol aquest recurs a causa dels perjudicis d'impossible reparació que altrament es produirien;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Pere Pastor Vilanova;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 14 de febrer del 2024, el Tribunal de Corts va dictar una sentència mitjançant la qual va condemnar Y com a responsable penalment en concepte d'autor d'un delicte menor de lesions per imprudència greu, sense la concurrència de circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal, a la pena de 3 mesos de presó condicional, fixant el termini de suspensió de la pena en 2 anys i a la inhabilitació per l'exercici del càrrec de gerent en negocis d'hípica durant el termini de 6 mesos, així com al pagament de les despeses processals causades.

En concepte de responsabilitat civil, solidàriament amb la companyia Financera d'Assegurances, SA, el va condemnar a indemnitzar la víctima en la quantitat de 887.466,68 €.

1.2. Totes les parts van formular recurs d'apel·lació contra aquesta decisió, i, el 25 de juliol del 2024, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència que decidia estimar parcialment aquests recursos i revocava parcialment la sentència del Tribunal de Corts respecte de diversos imports, mantenint la resta de pronunciaments.

1.3. El 9 de setembre del 2024, la representació processal de la companyia Financera d'Assegurances, SA va interposar un recurs d'empara, contra la sentència del 25 de juliol del 2024, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació de la companyia d'assegurances recurrent

- Aquesta part considera que les seves pretensions no han estat ben enteses per la jurisdicció ordinària. D'una banda, en tractar-se d'un accident laboral, segons el seu parer, la pòlissa del tractor no podia cobrir el risc malauradament materialitzat; i, d'altra banda, cas que es considerés que aquesta cobertura existia, la cobertura havia de derivar dels propis termes de la pòlissa (condicions particulars i generals) i no dels de 50.000.000,00 €.

- Així doncs, en primer lloc, al·lega que és indiscutible que es tractava d'un accident laboral i que la pòlissa que hauria pogut prestar cobertura a aquell accident era una pòlissa pime o patronal, que el gerent de l'hípica no tenia contractada. Segons el seu parer, la causa de l'accident no derivava de cap anomalia del vehicle o de cap infracció de la normativa de circulació aplicable. No obstant això, la Sala Penal no es pronuncia respecte d'aquesta al·legació principal i concorre, per tant, en una incongruència omissiva que vulnera el seu dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret.

- En segon lloc, addueix que el raonament emprat per la Sala Penal per excloure l'aplicació de les condicions generals de la pòlissa vulnera el dret a obtenir una decisió fonamentada en Dret. De fet, considera que l'error en l'anàlisi de les seves al·legacions deriva tant en l'aplicació del dret, com en la valoració de la prova practicada.

- Pel que fa a l'error en l'aplicació del dret, la justícia ordinària, en totes les seves fases, hauria partit del fet que aquesta part invocava una clàusula d'exclusió continguda en les condicions generals de la pòlissa del vehicle, no expressament acceptada per l'assegurat, tanmateix, allò que aquesta part al·legava era que la cobertura del conductor es trobava limitada en els termes descrits en les condicions generals, i no era en cap cas la de 50.000.000,00 €, específicament prevista respecte a la

responsabilitat civil a tercers.

- Per tant, reitera que es tracten de conceptes diferents; els accidents del conductor estan inclosos dins la pòlissa, però res tenen a veure amb la cobertura per a responsabilitat civil fins a 50.000.000,00 €.

- A més, al·lega que el raonament emprat per la Sala Penal és contradictori. En primer terme, quan reconeix que es tracta de dues garanties diferents, però acaba assimilant l'abast de la cobertura de l'una i de l'altra, citant una sentència francesa i una decisió del Tribunal de Justícia de la Unió Europea que donen la raó a aquesta part.

- Conclou que hi ha una contradicció entre allò que es considera acreditat, la jurisprudència que s'invoca i la conclusió que se n'extreu, que unida a la premissa errònia de la qual es parteix i a la valoració objectivament errònia de la prova practicada, comporta que la decisió adoptada no se sustenti en una gènesi lògica.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat, que anul·li la resolució impugnada, que retrotregui les actuacions abans del pronunciament de la Sala Penal, per tal que aquesta dicti una nova sentència sobre la seva responsabilitat civil solidària, a la qual aquesta part s'oposa, tenint en compte que pel fet de tractar-se d'un accident laboral, la pòlissa del tractor implicat no hauria de donar cobertura a les conseqüències derivades del mateix, i, cas que es consideri aquesta cobertura, determinar el seu abast, d'acord amb les circumstàncies del cas i tenint en compte les condicions particulars signades per l'assegurat i partint de la premissa que l'asseguradora del tractor en cap cas al·lega l'aplicació d'una clàusula d'exclusió. Així mateix, demana la suspensió dels efectes de la sentència impugnada mentre es resol aquest recurs a causa dels perjudicis d'impossible reparació que altrament es produirien.

2.2. Argumentació de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia

- En primer lloc, la Sala Penal constata que la sentència del Tribunal de Corts demostra que els fets declarats provats són legalment constitutius d'un delicte menor de lesions per imprudència greu.

- Seguidament, deixant de banda les al·legacions de les altres parts, i centrant-se en les de la

companyia d'assegurances, responsable solidàriament amb el condemnat, en virtut de la pòlissa que cobria l'assegurança del tractor agrícola accidentat, aquesta addueix que en les condicions generals de la pòlissa s'excloïa al conductor assalariat del prenedor.

- No obstant això, la Sala Penal constata que aquestes condicions generals no havien estat signades pel prenedor, només ho havien estat les condicions particulars, on figurava que el risc que es garantia a Andorra per a aquell tractor concret era de fins a 50.000.000,00 € en concepte de responsabilitat civil, a través d'un gran "*INCLÓS*", els accidents del conductor.

- Recorda que la jurisprudència del Tribunal Superior de Justícia ha establert de manera reiterada que les exclusions han de ser expressament acceptades per l'assegurat; que el seu coneixement no es pot presumir; que les exclusions de cobertura s'han d'assenyalar de forma precisa i clara; i, que en cas de dubte, les estipulacions s'han d'interpretar en benefici de l'assegurat i contra l'estipulant.

- La Sala Penal constata que la companyia d'assegurances al·lega que en l'apartat 5 de les condicions particulars de la pòlissa 62226, s'indicava que l'assegurat declarava conèixer les condicions generals de l'1 de gener del 2003, les quals delimitaven clarament els riscs assegurats.

- Si bé indica que la jurisprudència francesa estimava tradicionalment que la signatura de les condicions particulars era suficient per considerar que les condicions generals eren oposables a l'assegurat, diverses decisions recents indiquen que el fet de "*declarar conèixer*" no és suficient.

- Així mateix, cita la sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea del 20 d'abril del 2020 (causa 263/22 Companhia Portuguesa de Seguros de Vida SA c/ LP) en què es declara que per declarar abusiva una clàusula, el caràcter transparent del contracte d'assegurança exigeix una comunicació prèvia de les condicions contractuals permetent una comprensibilitat efectiva a l'assegurat del risc cobert.

- En qualsevol cas, la Sala Penal conclou que l'assegurat va acceptar i firmar únicament les condicions particulars, no les generals, i que la menció de l'apartat 5 només acredita un coneixement. Per aquest motiu, no poden ser-li oposables.

- Afegeix que la companyia recurrent coneixia perfectament des de l'any 1989 l'activitat hípica de l'assegurat i no ignorava que el tractor estava destinat al funcionament intern del centre. Considera que la companyia asseguradora l'hauria hagut d'alertar sobre la insuficiència del risc assegurat en virtut de l'antiguitat de les relacions contractuals, de la seva relació de confiança i del fet que

l'assegurat tenia diverses pòlisses amb aquesta mateixa companyia.

- Per consegüent, conclou que ni la subtil argumentació principal, ni l'argumentació subsidiària pel que fa a la garantia coberta poden prosperar.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El recurs d'empara no converteix el Tribunal Constitucional en una tercera instància ni en un tribunal suprem; l'únic objecte del recurs d'empara és el de verificar que les decisions impugnades estiguin motivades i es fonamentin en un raonament jurídic que no sigui il·lògic ni absurd i no vulnerin cap dels drets protegits per l'article 10 de la Constitució.

3.2. L'admissió d'un recurs d'empara exigeix complir amb uns pressupòsits d'acreditació de la legitimació activa (articles 36 i 87 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional), amb uns pressupòsits formals (articles 36 i 88 de la mateixa Llei) i amb uns altres pressupòsits objectius, alhora que el recurs ha d'estar dotat del necessari contingut constitucional.

Correspon ara examinar si en aquest recurs d'empara, com exigeix l'article 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, les infraccions denunciades posseeixen el necessari i suficient contingut constitucional, atès que si manquen manifestament d'aquest, el recurs no pot ser admès a tràmit.

3.3. El motiu principal del recurs d'empara de la companyia d'assegurances recurrent es fonamenta en un dèficit del deure de motivació que correspon als tribunals de la jurisdicció ordinària segons es desprèn dels articles 10 i 86.2 de la Constitució.

Aquest Tribunal Constitucional s'ha pronunciat de manera reiterada respecte del deure de motivació (veg. per ex. la sentència del 2 d'abril del 2012, recaiguda en la causa 2011-37-RE, la sentència del 12 d'octubre del 2018, recaiguda en la causa 2018-21-RE, i la sentència del 9 de setembre del 2019, recaiguda en la causa 2019-34-RE).

La nostra doctrina ha estat constant en el sentit de destacar que el deure de motivar les resolucions judicials deriva de la necessitat que els jutges expliquin el raonament emprat per tal que els justiciables puguin entendre els motius pels quals les seves pretensions han estat totalment o parcialment rebutjades.

La motivació és una conseqüència dels principis de bona administració de la justícia i de seguretat jurídica (veg. les sentències del Tribunal Europeu dels Drets Humans recaigudes, respectivament, en les causes Von Maltzan i d'altres c/ Alemanya (dec.) [GC], núm. 71916/01, del 2 de març del 2005, § 132, i, García Ruiz c/ Espanya [GC], núm. 30544/96, del 21 de gener de 1999, § 26), ocupa un lloc eminent dins de tota societat democràtica (Guðmundur Andri Ástráðsson c/ Islàndia [GC], núm. 26374/18, de l'1 de desembre del 2020, § 283) i requereix que es recolzi en criteris objectius derivats del dret. A més, i no es pot oblidar, la motivació de les resolucions judicials i, per tant, l'explicitació de l'aparell argumentari per acollir o refusar les pretensions de les parts és aquell que possibilita que els tribunals superiors puguin conèixer les raons exactes en què s'ha fonamentat l'òrgan judicial *a quo* en la seva resolució. Tampoc es pot descartar el fet que la motivació contribueixi a una millor acceptació de la decisió subjacent (Taxquet c/ Bèlgica [GC], núm. 926/05, del 16 de novembre del 2010, § 91).

Per últim, però no menys important, el Tribunal Europeu dels Drets Humans ha assenyalat igualment que la motivació ha de contenir una exigència de rigor i de qualitat. I, en aquest sentit, s'han equiparat a denegacions de justícia aquelles fonamentacions judicials estàndards, esquelètiques o vagues (veg. les sentències recaigudes en les causes Georgiadis c/ Grècia, núm. 21522/93, del 29 de maig de 1997, § 42, i, Higgins i d'altres c/ França, núm. 134/1996/753/952, del 19 de febrer de 1998, § 42).

3.4. Per tant, el cànon de constitucionalitat en matèria d'obtenció d'una decisió fonamentada en Dret determina que aquest només pot considerar-se vulnerat quan la resolució judicial dictada es fonamenta en arguments o en una valoració probatòria absurda, contrària a la lògica o a la raó o amb patents errades materials. I això no concorre en aquest cas. Vegem-ho.

La companyia d'assegurances recurrent afirma, substancialment, que la pòlissa signada el 27 d'agost del 2009 pel gerent de l'hípica: a) no incloïa el risc de danys personals causats al conductor del tractor, i, b) si fos el cas, no podia contemplar cap indemnització de fins a 50.000.000,00 €.

Pel que fa al primer punt, cal constatar, com bé observen tant el Tribunal de Corts com la Sala Penal, que les condicions particulars contemplen, indiscutiblement, les mencions "*Riscs que es garanteixen (...) Responsabilitat Civil fins a 50.000.000,00 €*" i, seguidament, "*Accidents Conductor* ***INCLÒS***". Per tant, el prenedor podia entendre molt legítimament que la pòlissa subscrita cobria els danys personals causats al conductor del tractor assegurat.

En qualsevol cas, resulta obvi destacar que no pertocava a la jurisdicció ordinària determinar quin era el tipus de contracte més adient per assegurar el risc derivat de l'accident produït el 28 d'abril del 2017, ni argumentar, extensament, sobre si la pòlissa del 27 d'agost del 2009 només es referia a determinats tercers, exclosos els assalariats del prenedor segons l'article B.2.1.1. de les condicions generals de l'1 de gener del 2003. En aquest ordre d'idees, la Sala Penal s'ha limitat a aplicar els termes, ben clars, de les condicions particulars de la pòlissa d'assegurança, establertes per l'asseguradora, signades i lliurement consentides per les parts. I el silenci eventual de la Sala Penal sobre, entre altres extrems, l'estat del vehicle o l'absència d'infracció del Codi de la circulació equival aquí a un mer rebuig tàcit dels greuges presentats per l'avui part recurrent (?ivinskait? c/ Lituània, núm. 21218/12, del 15 de desembre del 2020, §§ 142-144).

Quant al quàntum de la indemnització, la part recurrent considera que la suma assegurada ho era només de 12.000,00 € per les contingències de mort i d'invalidesa, més d'altres 2.100,00 € per la d'assistència sanitària, segons els termes de l'article B.2.3.1. de les condicions generals. Aquesta qüestió del recurs guarda una relació molt estreta amb l'anterior. I força és de constatar, com acabem d'indicar, que la Sala Penal ha fet prevaler les condicions particulars sobre les generals, en particular, perquè aquestes darreres no han estat mai acceptades expressament pel prenedor.

Per tot l'exposat fins aquí, no es pot qualificar raonablement, d'il·lògic, d'irracional, d'absurd, ni molt menys d'arbitrari, l'argumentari emprat en la sentència objecte d'aquest recurs d'empara.

3.5. El segon motiu del recurs és de caire més secundari i es basa en la mobilització, per part de la Sala Penal, de la jurisprudència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea i del Tribunal de Cassació de França. Aquest Tribunal comparteix el parer de la part recurrent segons el qual les jurisprudències esmentades no són directament aplicables a Andorra, ja que el Principat és un Estat independent i que les resolucions dels tribunals andorrans s'han d'ajustar al dret (andorrà) segons disposa l'article 86.2 de la Constitució ("*En tots cas, les sentències seran motivades, fonamentades en l'ordenament jurídic i notificades fefaentment*"). Dit això, entenem que les referències esmentades només apareixen, incidentalment, per recolzar (o coadjuvar, veg. per ex. l'aute del 10 de maig del 2024, recaigut en la causa 2024-19-RE) el gruix de l'eix argumentari emprat per la Sala Penal, és a dir, l'aplicació de la jurisprudència constant del Tribunal Superior de Justícia segons la qual les condicions particulars prevalen sobre les generals i que la interpretació dels contractes d'adhesió s'ha de realitzar en benefici del consumidor (veg. també l'article 3.2 de la Llei reguladora de l'actuació de les companyies d'assegurances al Principat de l'11 de maig de 1989 i l'article 31.4 de la Llei 13/2013, del 13 de juny, de competència efectiva i protecció del consumidor).

Per tant, aquest segon motiu del recurs també ha de decaure per les raons que s'acaben d'exposar.

3.6. Les consideracions exposades en els fonaments de dret precedents justifiquen la inadmissió a tràmit del recurs d'empara per manca manifesta del contingut constitucional necessari (article 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

Per tot això que s'ha exposat,

El Tribunal Constitucional del Principat d'Andorra,

Decideix:

1. No admetre a tràmit el recurs d'empara 2024-55-RE interposat per la representació processal de la companyia Financera d'Assegurances, SA contra la sentència del 25 de juliol del 2024, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia.

2. Notificar aquest aute a la representació processal de la companyia d'assegurances recurrent, a la presidenta del Tribunal de Corts, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal.

3. Publicar aquest aute, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Acordat a Andorra la Vella, el 18 de novembre del 2024.

Joan Manel Abril Campoy	Pere Pastor Vilanova
President	Vicepresident
Josep-D. Guàrdia Canela	Jean-Yves Caullet
Magistrat	Magistrat